

«ՍԵՐՈՒՆԴՆԵՐԻ ԵՐԿԵՈՍՈՒԹՅՈՒՆ»

Երիտասարդական միջազգային գիտաժողով

Գյումրի, 25-26-ը օգոստոսի, 2023

Գիտաժողովը կազմակերպվում է ՀՀ ԿԳՄՄՆ գիտության կոմիտեի կողմից
ֆինանսավորվող N22YR-6B030 ծածկագրով «Շիրակի մանկական
բանահյուսությունը» գիտական թեմայի շրջանակում
(գիտական ղեկավար՝ Հ. Մատիկյան):

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ց ՈՒ Յ Ց

Մասնակիցների գրանցում	25 օգոստոսի, 2023թ., 10 ³⁰ -ին
Գիտաժողովի բացում	ժամը 11 ⁰⁰ -ին
Սուրճի ընդմիջում	ժամը 13 ³⁰ -14 ⁰⁰

Օրհնության խոսք

ՏԵՐ ՓԱՎՍՏՈՍ ԶԱՀԱՆԱ

Բացման և ողջույնի խոսքեր

ԱՐՄԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ- ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոնի տնօրեն, պ.գ.թ.

ՍԱՅՄՈՆ ԲՐՈՆԵՐ- ԱՄՆ, ամերիկացի նշանավոր

ֆոլկլորագետ, Միլուոկիի համալսարան

ՀԱՍՄԻԿ ՄԱՏԻԿՅԱՆ - ՇՀՀ կենտրոնի գիտաշխատող, Բ.գ.թ.

Գ Ի Տ Ա Ժ Ո Ղ Ո Վ Ի Ն Ի Ս Տ՝

Նախագահողների՝

Հասմիկ Հարությունյան
Հասմիկ Մատիկյան

1. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Հասմիկ (Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն

Ողբերգերի արդի դրսևորումները Շիրակում

2. ՀԵՅՍԸՆ Գանիելա (Ռումինիա)

Ստեֆան շել Մարեի համալսարան

Բանասիրության փարբերի (ան)թարգմանելիության մասին. Միհայ Էմինեսկուի «Făt-Frumos din Lacrimă»-ի հինգ անգլերեն փարբերակները

3. ՀԱԿՈԲՅԱՆ Անի (Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտ

Օրորոցային երգն իբրև աշխարհաճանաչողություն

4. ՄԱՌՑՈԼԵ Գանիելա (Ռումինիա)

Ստեֆան շել Մարեի համալսարան

Մշակութային փոխանցում և բանասիրություն.

<<Բանփարկված կնոջ>> բալլադը

5. ՓԱՐՄԱԳԱՆՅԱՆ Սիրանուշ (Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ Մանուկ Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտ

ԹԱԳԵՎՈՍՅԱՆ Թերեզա (Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտ

Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի մասին ավանդազրույցները՝ որպես

Յոհան Շիլլերերգերի ողբազրույցի արժեքավոր մաս

6. ԿՈՒՄԱՐ Գեվենդեր (Հնդկաստան)

Բարանասի համալսարան

Մշակութային հեգեմոնիա և կնոջ դերը Հարյանվիի

ժողովրդական երգերում

7. ՀՈՈՒԼԼԲՐՈՒՔ Քերի (Միացյալ Թագավորություն)

Հերթֆորդշիրի համալսարան

«Միրելի Չմեռ պապիկին» բանահյուսական սովորույթի հեղափոխում

8. ՄԱԶԳԱՌԻԵԼ ՌՈՐԵՐՍ (Միացյալ Թագավորություն)

Մեծ Բրիտանիայի բանահյուսական ընկերակցություն

Բանահյուսության ազդեցությունը անգլիական գրականության վրա

9. ԳՈԳԻԱՇՎԻԼԻ ԷԼԵՆ (Վրաստան)

Թբիլիսիի Իվանե Ջավախիշվիլիի պետական համալսարան

Հեքիաթի տարրերը վրացական ավանդական մանկական

խաղերում

10. ԳՈԳՈԼՅԱՆ ԳՈՒՅԱՐ (Հայաստան)

Մեղրաձորի Սամվել Մուրադյանի անվան մարզամշակութային

կենտրոն

Երեխայի ադապտացումը աշխարհային միջավայրին՝

հասամշակմանն առնչվող բանահյուսական տեքստերում

11. ՄԱՏԻԿՅԱՆ Հասմիկ, ՄԵԼԻՔՍԵԹՅԱՆ Արեգնազ

(Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն

ՎԱՐԳԱՆՅԱՆ Արմանուշ (Հայաստան)

Երևանի պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղ

(Հայաստան)

Կոմիտասի մանկական երգերի միջգիտակարգային քննություն

(Շիրակի մանկական երգերի զուգադրմամբ)

12. ԴԱՎԹՅԱՆ Ստելլա (Հայաստան)

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու

մասնաճյուղ

Էթնոտերաժշտության արդի դրսևորումների շուրջ

13. ՅԱՍՈՅԱՆ Հեղինե (ՌԴ)

Ռուսաստանի պետական հումանիտար համալսարան

Եկեղեցու դերը երեխաների հոգևոր ու բարոյական զարգացման

և դաստիարակության գործում

14. ՄԱՏԻԿՅԱՆ Հասմիկ, ԹՈՒՄԱՅԱՆ ԳՈՒՅԱՐ (Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն

*Հիշողությունը՝ որպես մանկական բանասիրության
հիմնական բաղադրիչ Շիրակում
(Հայաստանի այլ ազգագրական շրջանների համադրությամբ)*

15. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ Լուսինե (Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն

Շիրակի Մ. Նալբանդյանի անվան պետական համալսարան
«Հոդալիո Ջան» զուգերգի զոցիալ-փնտրեսական հենքի մասին

16. ՍԱՀԱԿՅԱՆ Կարինե (Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն

Շիրակի Մ. Նալբանդյանի անվան պետական համալսարան

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Ռոզա (Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն

Էթնիկական մոդելները և սրերևութիւյերը մանկախաղաց երգերում ու
խաղերգերում

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Հասմիկ

ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայազիտական հետազոտությունների կենտրոն, արվ.
գիտ. թեկնածու

ՈՂԲԵՐԳԵՐԻ ԱՐԴԻ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ ՇԻՐԱԿՈՒՄ

Շիրակի երաժշտական ժառանգությունը իր բացառիկ կարևոր տեղն ու դերն ունի հայ ազգային երաժշտական արվեստի զարգացման մեջ: Ժողովրդական հարուստ բանահյուսությունը, որ ներծծված էր Արևմտյան Հայաստանի երաժշտական բարբառներից ծնված ժանրային ոճական առանձնահատկություններով, ինքնատիպ հանգրվան գտավ Շիրակի տարբեր համայնքներում և շարունակեց կրել հայ ազգային ինքնության վառ տարրեր:

Զեկուցումը նվիրված է Շիրակի մարզում տարածում գտած ողբերգերին, որոնք մեծ հետաքրքրություն են առաջացնում ժողովրդական երաժշտական ստեղծագործության բավական բարդ այս ժանրի արդի դրսևորումների ուսումնասիրության գործում: Նկատի առնելով այն իրողությունը, որ ժամանակի հոլովությամբ առավել տուժել է վիպական բանահյուսությունը, հետևաբար սգո երգերը մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում հենց վիպականության տարրերի ու բնորոշիչների շնորհիվ:

Հիմնվելով Շիրակի տարածաշրջանում ներկայումս պարբերաբար իրականացվող բանահավաքչական աշխատանքների արդյունքների վրա, կարող ենք նշել, որ ողբական արարողությունն ու դրան ուղեկցող սգո երգերը Շիրակի տարածաշրջանում ոչ միայն պահպանել են իրենց ծիսական գործառույթները, այլև համատեքստի շնորհիվ հարստացել ու բազմազան են դարձել:

Մեր կողմից հավաքված նյութը ցույց է տալիս, որ ավանդական ողբերգերի ծիսական գործառույթից բխող կայուն ժանրային բնորոշիչներ, որոնք որպես հորինվածքային կարևորագույն բաղադրիչներ,

պահպանվել են նաև այսօր: Իբրև կայուն հորինվածքային մեխանիզմներ՝ այդ բաղադրիչները անվնաս են պահում բանահյուսական հորինվածքային ավանդական համալիրը՝ հնարավորություն տալով զգալու անհիշելի ժամանակներից մեզ հասած սզո երգերի ծիսական արտահայտչականությունը: Հայոց հինավուրց ողբական արարողությունը ժամանակի ընթացքում թեև փոփոխվել է, սակայն ծիսական կարևոր տարրեր փոխակերպվել ու յուրովի են արտահայտվել: Սա բանահյուսական երգաստեղծության շարունակական գոյատևման գրավականներից մեկն է:

ՀԵՅՍԸՆ Դանիելա

Ստեֆան շել Մարեի համալսարան
բան. գիտ. դոկտոր

ԲԱՆԱՀՅՈՒՍԱԿԱՆ ՏԱՐՐԵՐԻ

(ԱՆ)ԹԱՐԳՄԱՆԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ.

ՄԻՀԱՅ ԷՄԻՆԵՄԿՈՒԻ «FĀT-FRUMOS DIN LACRIMĂ»-Ի

ՀԻՆԳ ԱՆԳԼԵՐԵՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՆԵՐԸ

Ֆոլկլորը, ինչպես հումորը, սովորաբար շատ է տարածվում: Մշակույթների մեջ բանահյուսական տարրերն առանձնանում են որպես մի լեզվից/մշակույթից մյուսին փոխանցվող ամենադժվար բաղադրիչներ: Սույն գեկուցման մեջ մենք նպատակ ունենք քննարկել բանահյուսական տարրերի (ան)թարգմանելիության հարցը ռումիներենից անգլերեն: Մեր համալիրը կազմված է մի հեքիաթից, որը Միհայ Էմինեսկին (1850-1889) հրատարակել է 1870 թվականին, և անգլերեն հինգ թարգմանություն, որ թողարկվել են 1991-2021 թվականներին: Հեղինակը միաձայն գնահատվել է որպես դափնեկիր բանաստեղծ ինչպես Ռումինիայում, այնպես էլ Մոլդովայում և միանշանակ գնահատվել է որպես ռոմանտիկ: Էմինեսկին մեծապես օգտվում էր բանահյուսությունից, հատկապես իր, այսպես կոչված, «վիեննական ժամանակաշրջանում» (1869-1872),

որը գենետիկ քննադատները համարում են առանցքային նրա գրական գործունեության մեջ: Թեև հեքիաթի ճշգրիտ ծագումը դեռևս լիովին բացահայտված չէ, սակայն պատմությունը որպես այդպիսին բավականաչափ վերախմբագրվել և նկարագարվել է, (հիմնականում երեխաների համար) և երբեմն փոխադրվել այլ լեզուների, որոնց մեջ անգլերենը շարունակում է գերիշխել: Մեր ուշադրության կենտրոնում են վերնագիրը և ներմշակութայնացված չորս տերմիններ (այսինքն՝ doină, horă, năframă, Muma Pădurilor) (1991, 1997, 2019, 2021):

ՀԱԿՈՒՅԱՆ Անի

ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտ
արվ. գիտ. թեկնածու

ՕՐՈՐՈՑԱՅԻՆ ԵՐԳՆ ԻԲՐԵՎ ԱՇԽԱՐՀԱՃԱՆԱԶՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Օրորոցային երգը, որ երեխային դեպի քուն ուղեկցող գործառույթին ուղեկցող երաժշտաբանաստեղծական ժանր է համամարդկային երևույթ է՝ օրոր երգում են ամենուր ուր կա ծնունդ ու կյանք: Մյուս կողմից այն յուրաքանչյուր ազգի ավանդական, տիպական երաժշտամտածողությամբ առանձնացող և իրենում այդ տիպականը խիտ «գույներով» արտահայտող ժանրերից է: Այն, լինելով համամարդկային ֆենոմեն, ունենալով բազմաթիվ ընդհանրություններ, միևնույն ժամանակ, փաստորեն, հանդիսանում է որևէ ժողովրդի մշակութային ինքնության խորհրդանիշներից մեկը: Պատճառը, իհարկե ժողովրդական արվեստի փոխանցման միակ, բանավոր ճանապարհով սերունդների միջև երկխոսության «կամուրջն» է, որը հատկապես ավանդական արվեստի ակտիվ կենցաղավարման ժամանակաշրջանում եղել է ամուր ու անխախտ: Արդյունքում, ավանդական միջավայրն ապահովում էր սերնդափոխության բնական ընթացք, երբ որևէ մեկի համար երգված օրորը դառնում էր իր իսկ կողմից երգվող՝ հաջորդող սերնդի համար:

Կարելի է ասել, որ այս գործառույթն ուղեկցող երգերով է երեխան ճանաչում իրեն շրջապատող աշխարհն ու իրականությունը, հետևաբար որքան զիտակցված և գտարյուն լինի խնամողի, հայկական միջավայրում հիմնականում երեխայի մոր, կողմից ընտրված օրորոցայինն, այդքան ավելի ամուր կլինենք գոյաբանական պայքար հիշեցնող 21-րդ դարում առկա մարտահրավերների դեմ:

Վերջինիս հետ կապված կներկայացնենք մեր ուսումնասիրությունների արդյունքները և առաջարկները, որոնց հետևելու պարագայում կկարողանանք պահպանել ազգային դիմագիծն ու տեսակը, որը սկսվում է օրորոցից:

ՄԱՌՑՈՒԵ Դանիելա

Ստեֆան շել Մարեի համալսարան
բան. գիտ. դոկտոր

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄ ԵՎ ԲԱՆԱՀՅՈՒՍՈՒԹՅՈՒՆ.

<<ԲԱՆՏԱՐԿՎԱԾ ԿՆՈՋ ԲԱԼԼԱԴ >>

Մեր հետազոտությունը կենտրոնացել է ռումինական բանահյուսության ամենահայտնի տեքստերից մեկին՝ <<Բանտարկված կնոջ բալլադը/Բալլադ բանտարկված կնոջ մասին>> և բալլադի տարբերակների միջև հարաբերությանը Բալկանյան թերակղզում: Տեքստի թեման է զոհաբերություն հանուն արարման: Մանուկ անունով մի տաղանդավոր որմնադիր բանտարկում է իր սիրելի կնոջը եկեղեցու պատի մեջ՝ գիշերով փրկումից խուսափելու նպատակով: Ռումինիայում հասարակության մեջ բալլադը մեծ տարածում գտավ 19-րդ դարի կեսին և միանգամից դարձավ ազգային արտոնված խորհրդանիշներից մեկը: Այնուամենայնիվ, Յակոբ Գրիմմի բալլադի սերբիական տարբերակի գերմաներեն թարգմանությունը խթանեց բալլադի միջազգայնացմանը: Մեր զեկուցման նպատակն է վերլուծել բալլադի տեքստի փոխանցման ճանապարհը աշխարհագրորեն երկրի տարբեր հատվածներ և Եվրոպա, ինչպես նաև փոխանցման ճանապարհը սերնդեսերունդ՝ սկսած 19-րդ դարից: Մինևույն

ժամանակ, մեր ուշադրությունը բևեռում ենք ազգային ձգտումների և սահմանների վրա, որոնք խոչընդոտեցին և՛ մշակութային տարրերի փոխանցմանը, և՛ ուսումնասիրողների օբյեկտիվ հետազոտությունը ոլորտում:

ՓԱՐՍԱԴԱՆՅԱՆ Սիրանուշ

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտ, ք.գ.թ.

ԹԱԳԵՎՈՍՅԱՆ Թերեզա

ՀՀ ԳԱԱ Մանուկ Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտ,
ասպիրանտ

**ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԶԻ ՄԱՍԻՆ
ԱՎԱՆԴԱԶՐՈՒՅՑՆԵՐԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՅՈՇԱՆ ՇԻԼՏԲԵՐԳԵՐԻ
ՈՒՂԵԳՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԺԵՔԱՎՈՐ ՄԱՄ՝**

Զեկուցումը նվիրված է գերմանացի ճանապարհորդ Յոհան Շիլտբերգերի ուղեգրության մեջ առանցքային արժեք ներկայացնող այն ավանդազրույցներին, որոնք ուղղակիորեն վերաբերվում են Հայաստանում քրիստոնեության տարածման հարցում մեծ դեր ունեցած Գրիգոր Լուսավորչին:

Զեկուցման նպատակն է քննել Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի մասին այն ավանդազրույցները, որոնք գերմանացի գրող Յոհան Շիլտբերգերը Հայաստանում եղած ժամանակ գրի է առել, հետազայում զետեղել է իր ուղեգրության մեջ և տպագրել:

Զեկուցման խնդիրն է, ներկայացնելով Հայաստանում քրիստոնեության տարածման գործում առանցքային դերակատարում ունեցած Գրիգոր Լուսավորչի՝ Շիլտբերգերի ուղեգրության, ապա նաև ընդհանրապես գերմանական աղբյուրներում տեղ գտած ավանդազրույցները, համեմատության մեջ դիտարկել հայկական աղբյուրների, մասնավորապես Ագաթանգեղոսի Հայոց պատմության նույնա-

¹ Հետազոտությունը իրականացվել է ՀՀ ԳԱԱ ֆինանսական աջակցությամբ՝ «Երիտասարդ գիտնականների աջակցության ծրագրի» շրջանակներում, ծածկագիր՝ 22-YSSS-013:

բովանդակ հատվածների հետ:

Ուսումնասիրության ընթացքում կիրառվել են գրական տեքստի վերլուծության պատմահամեմատական, կենսագրական, հերմենևտիկ, միֆոլոգիական և համադրական մեթոդները:

Զեկուցման արդիականությունը և գիտական նորոյթը պայմանավորված են հայ և գերմանական գրական կապերի վերհանմամբ, առնչությունների բացահայտմամբ:

Ամփոփելով՝ հանգում ենք այն եզրակացությանը, որ Գրիգոր Լուսավորչի մասին ավանդագրույցները լայնորեն տարածված են եղել Հայաստանում՝ քրիստոնեության հաստատմանը զուգընթաց: Այդ ավանդագրույցները ուշադրության և հետաքրքրության են արժանացել ինչպես հայ պատմիչների, հեղինակների և ստեղծագործողների կողմից, այնպես էլ՝ այլազգի: Շիլտերգերի ուղեգրության և գերմանալեզու գրականության մեջ ընդհանրապես Գրիգոր Լուսավորչի կերպարը ներկայացված է որպես Հայաստանում քրիստոնեության տարածման առաջամարտիկի: Ինչպես հայ գրականության մեջ՝ հինգերորդ դարից սկսած և իր ողջ զարգացման ընթացքում, գերմանալեզու գրականության մեջ ևս Լուսավորչի կերպարը անբաժան և միասնական է Հայաստանում քրիստոնեության տարածման պատմությունից:

ԴԵՎԵՆԴԵՐ ԿՈՒՄԱՐ

Հնդկաստանի Բանարասի համալսարան
բան.գիտ. դոկտոր

**ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԵԳԵՄՈՆԻԱ և ԿՆՈՋ ԴԵՐԸ
ՀԱՐՅԱՆՎԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒՄ**

Մերօրյա ժամանակներում հաստատված իրողություն է, որ հայր-իշխանությունը (պատրիարխատ) որպես պատմական և մշակութային սովորություն հեգեմոնիական ձգաններ և ճնշումներ է գործադրում կնոջ՝ ամենախոցելի սուբյեկտի վրա: Բանահյուսությունը՝ որպես մշակույթի գործոններից մեկը, արձանագրում է հայր-

իշխանության հեգեմոնիական միտումները, կանանց դիմադրությունը դրանց դեմ: Այս համատեքստում, Հարյանվի կանանց ժողովրդական երգերին բնորոշ են բանտարկության և փախուստի պատկերներ՝ առաջադրելով համառ հայրիշխանական գերակայության մոդել, ինչպես նաև կանանց էգալիտարիզմական աշխարհի բաղձանքը: Այս ժողովրդական երգերում հաճախադեպ են պարբերաբար կրկնվող պատկերներն ու փոխաբերությունները որպես անհնազանդության դրսևորումներ հայրիշխանության դեմ: Այլ կերպ ասած, Հարյանվի կանանց ժողովրդական երգերը մարմնավորում են ենթամշակույթի էական հատված՝ ծաղկող Հարյանվիի գերիշխող մշակույթի ներսում և մշակույթից դուրս: Այս զեկուցման նպատակն է ուսումնասիրել բնիկ Հարյանվի գյուղական ժողովրդական երգերի տեսակը՝ Ջակարին՝ իբրև կանանց ենթամշակույթի արտացոլանք Հարյանայում՝ թաքնված հաճոյակատար հայրիշխանական մշակույթի քողի տակ, ինչը արժեզրկում և հալածում է այն աննկատորեն:

ՀՈՈՒԼԲՐՈՒՔ Քերի

Մեծ Բրիտանիայի Հերթֆորդշիրի համալսարան

<<ՄԻՐԵԼԻ ՁՄԵՌ՝ ՊԱՊԻԿԻՆ>> ԲԱՆԱՀՅՈՒՍԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՒՅԹԻ ՀԵՏՔԵՐՈՎ

Այս զեկուցմամբ անդրադարձել ենք Ձմեռ պապիկին ուղղված նամակագրության բանահյուսական սովորույթին և արևմտյան այլ անձնավորումներին Սուրբ Ծննդյան տոնի ժամանակ. ե՞րբ է ծագել, բանահյուսական ի՞նչ ակունքներ ու սովորույթներ ունի: Եվ, ի վերջո, կարո՞ղ ենք արդյոք բացահայտել մանկանց պատկերացումներն և ընկյալումները մշակույթային պատմական զարգացման ընթացքում: Բարեբախտաբար, Ձմեռ պապիկին ուղղված նամակներից բավական դրվագներ հայտնվել է Հյուսիսային բևեռում արխիվում:

ՄաքԴԱՌԻԵԼ Ռոբերտ

Լոնդոնի բանահյուսական ընկերակցություն

ԲԱՆԱՀՅՈՒՍՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԵՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ

Բանահյուսությունը ժողովրդի գեղարվեստական ստեղծագործություն է, որը փոխանցվում է սերնդեսերունդ, սովորաբար բանավոր կերպով: Ավանդաբար բանահյուսությունը բանավոր պատումների կենսունակ ժանր է: Ժամանակակից բանահյուսությունը ընդգրկում է ստեղծագործական մի շարք ձևեր՝ ինչպիսիք են ժողովրդական արվեստը, ժողովրդական երգերն ու պարերը, լեգենդները, առասպելները, մանկական ստեղծագործությունները և ասացվածքները: Բանահյուսության դերը մշակութային խմբերի ավանդույթների փոխանցման գործում էական է: Այս գեղուցումը ուսումնասիրում է բանահյուսական թեմաները՝ արտահայտված անգլերեն գրականության մեջ՝ սկսած Ջեֆրի Չոսերից մինչև ժամանակակից անգլալեզու գրականություն: Թեմատիկ առումով առնչվում է ընդհանուր պատմության խնդիրներներին ու պատկերասիմվոլային համակարգին, ինչպիսիք են գերբնական նվիրատուները և օգնականները: Գրական հերոսներին առաջադրվում են խնդիրներ, որոնք պետք է հաղթահարվեն ու լուծվեն: Նրանք շրջապատված են կախարդանքով և հրաշագործություններով: Հաճախադեպ են այնպիսի թեմաները, որտեղ լավը միշտ պարզևատրվում է, վատը՝ պատժվում, իսկ սերը հաղթահարում է ամեն մի խոչընդոտ:

**ՀԵՔԻԱԹԻ ՏԱՐԻԵՐԸ ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԱՎԱՆԴԱԿԱՆ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՄ**

Վրացական ավանդական խաղերը առնչվում են առօրյա կյանքին և միևնույն ժամանակ ներկայացնում են վրացական ժողովրդական հեքիաթների և առասպելների զանազան կողմեր: Ըստ վրացական ազգագրական ուսումնասիրության՝ մանկական խաղում կարելի է նկատել փոխակերպումների ժամանակների տարբեր շերտեր: Խաղերի բովանդակությունը թվում է իրատեսական և ժամանակ առ ժամանակ սարսափելի, բայց և այնպես ունեն պատմական ճշմարիտ նկարագիր՝ հնարավոր փոփոխակներով: Ժամանակի ընթացքում բանավոր փոխանցվելիս մանկական խաղերը փոփոխություններ են կրել և՛ արտաքին, և՛ ներքին առանձնահատկություններով նման լինելով հեքիաթներին:

1. Երկուսն էլ հակառակ կողմերի մրցակցություն են և ժամանցի ինչ-որ ձև:

2. Եվ՛ հեքիաթը, և՛ խաղը ունեն իրենց համատեքստը և գոյության ձևը: Հեքիաթը տեքստ է, ինչը պատմվում կամ գրի է առնվում, իսկ խաղը իրականացվում է դեմ դիմաց:

Խաղը և հեքիաթը ունեն մի շարք տարբերություններ: Հեքիաթը ունի որոշակի կառուցվածք՝ լավ ավարտով: Խաղը իր հերթին կատարում է, որի ժամանակ միշտ չէ, որ հնարավոր է ի սկզբանե հաշվարկել խաղի ավարտը: Նույն խաղը կարող է առաջացնել իրարից շատ տարբեր հակազդեցություններ:

Ջեկուցումն անդրադարձ է վրացական մանկական խաղի, ինչը պարունակում է լույսի և խավարի գաղափարի գաղափարի նշույլներ, որը բնորոշ է ազրարային շրջաններում կենցաղավարող հավատքի ձևերին:

ՄԱՏԻԿՅԱՆ Հասմիկ

ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայազիտական հետազոտությունների կենտրոն, բան.
գիտ. թեկնածու

ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ Արմանուշ

Երևանի պետական Կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղ

ՄԵԼԻՔՍԵԹՅԱՆ Արեգնազ

ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայազիտական հետազոտությունների կենտրոն

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԻ

ՄԻՋԳԻՏԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ

(ՇԻՐԱԿԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԻ ԶՈՒԳԱԴՐՄԱՄԲ)²

Հայ մեծանուն երգահան, կոմպոզիտոր Կոմիտաս վարդապետի երաժշտական ժառանգության մեջ առանձնանում է վարդապետի մանկական երգերի պարզ ու մաքուր աշխարհը: Նրա երգերը բազմաժանր են ու բազմաբովանդակ և յուրաքանչյուր հայ, աշխատավոր ժողովրդի գավակ կարող է գտնել իր առօրյային, մտահորիզոնին ու աշխարհընկալմանը հարազատ երգեր ու ելևէջներ Կոմիտաս վարդապետի ստեղծագործություններում կամ ժողովրդից գրի առած երգերում: Բացառություն չեն նաև նրա մանկական երգերը, որոնք լի են բնությանը, կենդանիներին նկարագրող/գովերգող պատկերներով, սակայն Կոմիտասը սուկ չի նկարագրում, նա սեր է սերմանում դեպի բնությունը, արդարը, պարզն ու հովվերգականը: Մեծանուն վարդապետի մանկական երգերից են «Լորիկ», «Կաքավիկ», «Ջան գառնուկ», «Այ իմ գնդակ», «Ջրալիկ-զրալիկ», «Գացեք տեսեք», «Փայտե ձիուկ» և այլն:

Զեկուցման մեջ անդրադառնալու ենք Կոմիտասի «Փայտե ձիուկ» ստեղծագործությանը՝ միջգիտակարգային զուգահեռներ տանելով Շիրակի մանկական երգերի հետ:

² Հետազոտությունը իրականացվել է ՀՀ Գիտության կոմիտեի ֆինանսական աջակցությամբ՝ 22YR-6B030 ծածկագրով «Շիրակի մանկական բանահյուսությունը» գիտական թեմայի շրջանակներում:

ԴԱՎԹՅԱՆ Ստեղծ

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի
Գյումրու մասնաճյուղ

ԷԹՆՈՒԵՐԱԺՇՏԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ

Էթնոերաժշտագիտությունը անցել է ձևավորման տևական փուլերով՝ որպես գիտության ինքնուրույն ճյուղ վերջնականապես ձևավորվելով 19-րդ դարում:

Մինչ օրս համակարգչային էթնոերաժշտագիտության շրջանակներում ձևավորվում են հետազոտության մի քանի ոլորտներ.

1. Կառուցվածքային-վերլուծողական ուղղություն, որը որոշում է երաժշտության կառուցվածքը, հնչյունաբարձրությունները, համահնչյունային հաջորդականությունը (որոշ պոլիֆոնիկ ժողովրդական ստեղծագործություններում), կատարողական առանձնահատկությունները և այլն:

2. Համեմատական և պատմահամեմատական ուղղություն, որը միտված է համեմատելու տարբեր երաժշտական մշակույթների բնորոշ մեղեդիները դրանց վերլուծությամբ բացահայտելու պատմական զարգացման ընթացքում կատարված փոփոխությունները:

3. Փորձագիտական ուղղություն, որի շրջանակներում կատարվում է տարբեր մեղեդիների նախաստիպերի որոնում:

Չնայած իր բազմաթիվ առավելություններին՝ համակարգչային էթնոերաժշտագիտությունը զերծ չէ որոշակի խնդիրներից: Հիմնական մարտահրավերներից մեկը ժամանակակից համակարգչային մեթոդները ավանդական երաժշտագիտական մոտեցումների հետ հավասարակշռելու անհրաժեշտությունն է: Թեև թվային գործիքները կարող են աներևակայելի օգտակար լինել մեծ քանակությամբ երաժշտական տվյալների մշակման համար, դրանք չեն կարող փոխարինել այն պատկերացումներին, որոնք կարելի է ձեռք բերել դաշտային աշխատանքի մեջ անմիջական ներգրավվածությամբ:

Բացի նշվածներից, այսօր ջանքեր են գործադրվում ստեղծելու

ավելի ընդհանրացված համակարգեր, օրինակ, էթնոերաժշտագիտական թվային գրադարաններ, որոնք թույլ կտան տարբեր երկրների հետազոտողներին գտնել իրենց հետաքրքրող նյութը: Նման թվայնացված երաժշտական գրադարաններ ստեղծվել են Անգլիայում՝ «Բրիտանական ձայնային արխիվի գրադարան» (British Library Sound Archives, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում՝ «Սմիթսոնյան ժողովրդական ուղիներ» (Smithsonian folkways) [12], Աֆրիկայում՝ «Աֆրիկյան երաժշտության միջազգային գրադարան» (International Library of African music):

Նշենք նաև, որ համակարգչային էթնոերաժշտագիտությունը արագ զարգացող ոլորտ է և ավանդական երաժշտության ուսումնասիրությունների մասին պատկերացումները հեղափոխելու մեծ ներուժ ունի:

ՅԱՍՈՅԱՆ Հեղինե

Ռուսաստանի պետական հումանիտար համալսարան

ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԳԵՐԸ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՀՈԳԵՎՈՐ - ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ԵՎ ԴԱՏՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

Կասկած չկա, որ երեխայի անձի ձևավորման վրա մեծ ազդեցություն է գործում նրա բարոյահոգեբանական, կրոնական դաստիարակությունը: Խոսելով երեխայի դաստիարակության հարցում կրոնի նշանակության մասին՝ հոգեբանները պնդում են, որ քրիստոնեությունը կենտրոնանում է բարոյականության վրա, որն, իր հերթին, երեխաների մեջ սերմանում է այնպիսի արժեքներ, ինչպիսիք են խոնարհությունը, հայրենասիրությունը, սերը մերձավորների հանդեպ և ամենակարևորը՝ սերը առ Աստված: Կրոնը թույլ է տալիս երեխային յուրացնել *բարու* և *չարի* հասկացությունը, դեռահաս տարիքում առաջացած խնդիրների դեմ պայքարել քրիստոնեական արժեքների միջոցով: Պակաս կարևոր չէ այն, որ հոգևոր և բարոյական դաստիարակությունը կարող է կանխարգել այնպիսի խնդրի

առաջացումը, ինչպիսին է «հայրերի և երեխաների» խնդիրը, որն անհանգստացրել է մարդկանց տարբեր ժամանակներում, ու ժամանակակից կյանքում առավել սուր է արտահայտվում:

Անշուշտ, երեխայի հոգևոր ձևավորման հարցում մեծ դեր է վերապահվում եկեղեցուն: Եկեղեցին, լինելով այն ինստիտուտը, որը ներկայացնում, պաշտպանում և տարածում է կրոնը, պետք է հանդես գա որպես մարդու հոգևոր դաստիարակ՝ սկսած ամենավաղ մանկությունից մինչև կյանքի վերջ: Այս ուսումնասիրության մեջ փորձ է արվում բացահայտելու Եկեղեցու ազդեցության առանձնահատկությունները երեխաների մշակութային և հոգևոր զարգացման վրա միսիոներական և կրթամշակութային ծրագրերի միջոցով:

ՄԱՏԻԿՅԱՆ Հասմիկ

ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն, բան.
գիտ. թեկնածու

ԹՈՒՄԱՍՅԱՆ Գոհար

ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն

ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՀՅՈՒՍՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉ ՇԻՐԱԿՈՒՄ³

(Հայաստանի այլ ազգագրական շրջանների համադրությամբ)

Սույն զեկուցմամբ անդրադառնում ենք հիշողության ուսումնասիրությանը՝ որպես մանկական բանահյուսության կարևոր բնութագրիչի: Բանահյուսական նյութերը մեծ մասամբ ճամփորդում են հիշողության միջոցով՝ գիտակարգային հայեցակետի համաձայն:

Ըստ շվեյցարացի հոգեբան Կարլ Յունգի՝ կոլեկտիվ անգիտակ-

³ Հետազոտությունը իրականացվել է ՀՀ Գիտության կոմիտեի ֆինանսական աջակցությամբ՝ 22YR-6B030 ծածկագրով «Շիրակի մանկական բանահյուսությունը» գիտական թեմայի շրջանակներում:

ցականը վերաբերում է այն գաղափարին, որ ամենախոր անգիտակցական մտքի մի հատվածը գենետիկորեն ժառանգված է և չի ձևավորվում անձնական փորձով: Մեր նպատակն է դասակարգել ավանդական մանկական երգերը, որոնք ունեն որոշակի տեղական հատկանիշներ և տեղային հիշողություն՝ խորամուխ լինելով Հայաստանում տարածված, համամարդկային նշանակություն ունեցող և հավաքական հիշողության մաս կազմող մանկական տեքստերի մեջ:

Ուսումնասիրության հորիզոնում են մեր կողմից գրառված Շիրակի մարզի մանկական բանահյուսության նյութերն ու արխիվային վկայումները: Հավաքական հիշողության արժեքն ու նշանակությունը վեր հանելու համար վերլուծել ենք Հայաստանի երեք մարզերի՝ Շիրակի, Գեղարքունիքի և Սյունիքի բանահյուսական տեքստերը: Տեքստերը քննել ենք ինչպես կառուցվածքային, այնպես էլ իմաստային տեսանկյուններից:

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ Լուսինե

ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն,
պատ. գիտ. թեկնածու

«ՀՈՒԿԱԼԼՈ ՋԱՆ» ԶՈՒԳԵՐԳԻ ԶՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԵՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

Սույն գեկուցման քննության առարկան «Հողալլո ջան» ժողովրդական երգն է՝ ավելի ստույգ, նրա սկզբնամասը: Ժողովրդական այս երգի սոցիալ-տնտեսական հենքը բացահայտում են նրա առաջին և երկրորդ տողերը «Հո՛ղալլո ջա՛ն, հո՛ղալլո ջա՛ն, հո՛ղալլո, /Աղջի՛կ սրի՛ռն, աղջի՛կ անուշ, դալալլո»:

Տպագիր տեքստում *հողալլո* և *դալալլո* բառերը փոքրատառով են բերված: Ըստ երևույթին, դա գալիս է երգն հաղորդողից, որը դրանք անհասկանալի բառեր է համարել: Հետազոտությունը գրվել է պատմահամեմատական մեթոդի կիրառումով, նյութերից են ինչպես

հայկական ժողովրդական «Հողալիտ ջան» երգը և ասացվածքներից մեկը, այնպես էլ շումեր-աքադական առասպելաբանությունից հայտնի Լախար և Աշնան աստվածությունների և հին հրեաների աստվածաշնչային եղբայրներ Աբելի ու Կայենի մասին ավանդազրույցը: Մեր վերլուծության առարկան են դարձել երգի հողալիտ և դալալիտ բառերը, որոնք ծագում են այն նույն նախատիպերից, ինչ հօտաղ և դալար բառերը: Հողալլոյի և Դալալլոյի կերպարներն իրենց զուգահեռներն ունեն առաջավորասիական այնպիսի մշակույթներում, ինչպիսիք են շումեր-աքադականը և հին հրեականը: Մեր կարծիքով, *հողալլո*-ն և *Դալալլո*-ն անձնանվանաբար կիրառված հնագույն դասային անվանումների փոքր-ինչ ձևափոխված հետնորդներն են: *Հողալլո*-ն վերաբերում է անասնապահությունը ներկայացնող երիտասարդ տղամարդուն, իսկ *Դալալլո*-ն՝ բուսաշխարհը ներկայացնող և տղային դիմող աղջկան:

ՍԱՀԱԿՅԱՆ Կարինե

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն

Շիրակի Մ. Նալբանդյանի անվան պետական համալսարան, հոգ.
գիտ. թեկնածու

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Ռոզա

ՀՀ ԳԱԱ ՇՀՀ կենտրոն

ԷԹՆԻԿԱԿԱՆ ՄՈԴԵԼՆԵՐԸ ԵՎ ՍՏԵՐԵՈՏԻՊԵՐԸ

ՄԱՆԿԱԽԱՂԱՑ ԵՐԳԵՐՈՒՄ ՈՒ ԽԱՂԵՐԳԵՐՈՒՄ

Գոյություն ունեն վարքի ազգային և համամարդկային մոդելներ, որոնք ուշագրավ դրսևորումներ են ստանում մանկախաղաց երգերում ու խաղեր-գերում: Վարքի համամարդկային ստերեոտիպերը յուրաքանչյուր էթնոսի մակարդակում ունեն իրենց յուրահատկությունները:

Կենսահոգեկան ժառանգականության համաձայն՝ վարքի մի շարք ձևեր, ծագելով խաղերի մեջ, տարածում են գտնում մեր կենսական տիրույթում՝

իրբն աշխարհաճանաչման միջոց: Խաղի և խաղերգերի մեջ մենք իրացնում ենք որոշակի սոցիալական դերեր՝ արտացոլելով մեր էթնոսի խառնվածքի խնդիրը: Անշուշտ, սրանցում ստերեոտիպացվում են էթնիկական վարքի առավել նշանակալի տեսակները՝ որպես նախնեղակ մտածողության ձևեր, որոնք նպաստում են ողջ էթնոսի հարմարմանը: Երեխան խաղի ու խաղերգերի միջոցով արտացոլում է ներկա պահի նկատմամբ իր հուզական վերաբերմունքը:

Բոլոր դեպքերում խաղերն ու խաղերգերը, լինելով անձի հոգևոր պահանջմունքների բավարարում, իրենց նախնական մոտիվացիայի մեջ հասցեագրված են մինչև իսկ դեռ չծնված երեխային /օրինակ՝ սեռին առնչվող տարբեր երգերի հորինում, մաղթանք-բանաձևերի կիրառում, գունաբաժանում՝ երկնագույն-վարդագույն և այլն/:

Ստերեոտիպ վարքը շատ հին է. յուրաքանչյուր նոր սերունդ կարող է ունենալ իր հոգևոր պահանջմունքը՝ որոշակի մեկնաբանություն տալով պատմամշակութային զարգացման ընթացքում պարբերաբար կրկնվող խաղերին ու մանկախաղաց երգերին: Ուշագրավ է, որ եթե անգամ մոռացված է ծիսական բանաձևի ստեղծման մոտիվը, ապա ամեն մի նոր սերունդ ունի դրա բացատրությունն ու հիմնավորումը, որ երբեմն բուն տեքստից կարող է հեռացված լինել: Ավանդական կաղապարաձևը ծրագիր է ու մոդել, որը դրսևորվում է էթնոսի խաղային վարքում: Խաղերգերում՝ տեքստային դրսևորումների մեջ, երբեմն առկա է ավանդական կաղապար-վարք կապը, որի մեջ էլ՝ լեզու-խոսք-կող-հաղորդակցում-թաքուն վարք /իմա՝ հաշվերգեր/-բացահայտ վարք առնչակցություններն են: Այդ նշանակում է, որ ստերեոտիպ վարքի բոլոր ձևերը՝ ավանդույթներ, սովորույթներ, սոցիալականացման հնարներ, արհեստավարժ վարքի զանազան ձևեր, ինքնապաշտպանական գործառույթ են իրականացնում անձի կյանքում և հզորացնում են երեխայի *ես*-ը:

Էթնիկական ստերեոտիպերը, որոնք կարող են լուծել անձի ներհոգեկան կոնֆլիկտներ և արտահայտված են վաղագույն երգերում /հատկապես մանկանց հասցեագրված կամ նրանց կողմից կատարվող/, սոցիալական դիրք-որոշումների յուրահատուկ տեսակներ են, թեև շատ կայուն, բայց ենթակա են շարունակական փոփոխությունների:

Էթնիկական ստերեոտիպերը սերտորեն կապված են անձի էթնիկական *ես*-կոնցեպցիայի և հոգնակարագրի հետ, որոնք բավականին տպավորիչ են էթնոսի մակարդակում:

Սույն զեկուցման մեջ կանդրադառնանք մանկախաղաց երգերին, հաշվերգերին ու խաղավարտի երգերին՝ կապված որոշակի խաղային

գործողությունների հետ, մանկական քայլքի ու լոզանքի երգերին, դրանց կենցաղային գործառույթի, կատարման ձևերի, նաև՝ մանկախաղաց երգերի քանաստեղծական համակարգի առանձնահատկություններին, երգերում արտահայտված հիմնական գաղափարին: Ըստ էության, կրնոթագրենք խաղն ու խաղերգերը՝ որպես մեծ աշխարհի իրական կյանքի միկրոմոդել:

ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայազիտական հետազոտությունների կենտրոն
2. ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտ
3. ՀՀ ԳԱԱ Մանուկ Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտ
4. Սուչավայի Ստեֆան շել Մարեի համալսարան
5. Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղ
6. Հերթֆորդշիրի համալսարան, Միացյալ Թագավորություն
7. Լոնդոն, Բանահյուսական ընկերակցություն
8. Հնդկաստանի Բանարասի համալսարան
9. Թբիլիսիի Իվանե Ջավախիշվիլիի պետական համալսարան
10. Ռուսաստանի պետական հումանիտար համալսարան
11. Մեդրաձորի Սամվել Մուրադյանի անվան մարզամշակութային կենտրոն
12. Մ. Նալբանդյանի անվան Շիրակի պետական համալսարան

CONFERENCE PROGRAM
"DIALOGUE ACROSS CULTURES"
INTERNATIONAL YOUTH CONFERENCE

GYUMRI 25-26

AUGUST 2023

The conference was supported by the Science Committee of RA, in the frames of the research project №22YR-6B030 – "Children Folklore of Shirak"(supervisor: Hasmik Matikyan)

CONFERENCE SCHEDULE

Registration: 25 August, 2023, at 10:30

Opening Ceremony: at 11.00

Coffee break: at 13.30-14.00

Blessing speech

Ter Pavstos Priest

Welcome Speech

ARMEN HAYRAPETYAN- Director of SCAS of the NAS RA, PhD in History

SIMON BRONNER- USA, American distinguished folklorist, University of Wisconsin

HASMIK MATIKYAN- researcher, SCAS of the NAS RA, PhD in Philology

CONFERENCE SESSION

Presidents: **Hasmik Harutyunyan**
Hasmik Matikyan

1. HARUTYUNYAN Hasmik (Armenia)

SCAS NAS RA

Modern Manifestations of Lamentations in Shirak region

2. HĂISAN Daniela (Romania)

“Ștefan cel Mare” University of Suceava

On the (Un)Translatability of Folkloric Elements: Five English Versions of Mihai Eminescu’s “Făt-Frumos din Lacrimă

3. HAKOBYAN Ani (Armenia)

Institute of Art NAS RA

The Lullaby as “World Observation”

4. MARTOLE Daniela (Romania)

“Ștefan cel Mare” University of Suceava

Cultural Transfer and Folklore. The Ballad of the Walled-Up Wife in Romania

5. PARSADANYAN Siranush (Armenia)

Institute of Literature after M. Abeghian of NAS RA

TADEVOSYAN Tereza (Armenia)

Institute of Literature after M. Abeghian of NAS RA

Traditions about St. Gregory the Illuminator as a Valuable Part of Johann Schiltberger's Travelogue

6. KUMAR Devender (India)

Banaras Hindu University

Contextualizing Haryanvi Folk Songs within Folkloristics

7. HOULBROOK Ceri (United Kingdom)

University of Hertfordshire

‘Dear Santa’: Tracing the History of a Folkloric Custom

8. McDOWELL Robert (United Kingdom)

Folklore Society, London

The Influences of Folklore on English Literature

9. GOGIASHVILI Elene (Georgia)

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Fairy-Tale Elements in a Traditional Georgian Children’s Game

10. GOGOLYAN Gohar (Armenia)

Meghradzor Sports and Culture Center named after Samvel Muradyan

11. MATIKYAN Hasmik (Armenia)

Shirak Center for Armenological Studies NAS RA

VARDANYAN Armanush (Armenia)

Yerevan Komitas State Conservatory GB

MELIKSETYAN Aregnaz (Armenia)

Shirak Center for Armenological Studies NAS RA

An Interdisciplinary Study of Komitas' Children's Songs

(Based on Shirak's Children's Songs)

12. DAVTYAN Stella (Armenia)

Yerevan Komitas State Conservatory GB

On Modern Manifestations of Ethnomusicology

13. YASOYAN Heghine (Russian Federation)

Russian State Humanitarian University

The Church's Role in the Spiritual Development and Education of Children".

14. MATIKYAN Hasmik (Armenia)

Shirak Center for Armenological Studies NAS RA

TUMASYAN Gohar (Armenia)

Shirak Center for Armenological Studies NAS RA

Memory as a Key Component of Children's Folklore in Shirak

(in the context of other ethnographic regions of Armenia)

15. PETROSYAN Lusine (Armenia)

SCAS NAS RA

Shirak State University after M. Nalbandyan

On the Socio-Economic Basis of the Duet "Hodallo jan"

ABSTRACTS

HARUTYUNYAN Hasmik
SCAS NAS RA, PhD in Arts

MODERN MANIFESTATIONS OF LAMENTATIONS IN SHIRAK REGION

Based on the results of the collection works currently carried out regularly in the Shirak region, we can note that the mourning ceremony and accompanying mourning songs in the Shirak region not only preserved their ritual functions, but also became richer and more diverse due to the context.

The material collected by us shows that the stable genre characteristics derived from the ritual function of traditional tragedies, which are the most important fictional components, have been preserved even today. As stable compositional mechanisms, these components keep intact the traditional complex of folkloric composition, giving the opportunity to experience the ritual expressiveness of mourning songs that have come down to us from time immemorial. Although the ancient Armenian mourning ceremony has changed over time, important ritual elements have been transformed and expressed in their own way. This is one of the keys to the continued survival of folklore songwriting.

HAISAN Daniela

Stefan cel Mare University of Suceava, PhD in Philology

ON THE (UN)TRANSLATABILITY OF FOLKLORIC ELEMENTS: FIVE ENGLISH VERSIONS OF MIHAI EMINESCU'S "FĂȚ-FRUMOS DIN LACRIMĂ"

Folklore, much like humour, usually travels badly. Among cultureemes, folkloric elements stand out as most difficult to transpose from one language/culture to another. In the present paper we aim to discuss the question of (un)translatability of folkloric elements from Romanian to English. Our corpus is made up of a fairy-tale which Mihai Eminescu (1850-1889) published in 1870, and five English translations issued between 1991 and 2021. Unanimously cherished as a poet laureate in both Romania and Moldova, and unequivocally labelled as a Romantic, Eminescu drew heavily on folklore, especially during his so-called "Viennese period" (1869-1872), which genetic critics regard as pivotal in his literary career.

While the exact origin of the tale is yet to be fully unveiled, the story as such has been profusely reedited and illustrated (mainly for children) and has occasionally been transposed into other languages, among which English continues to reign supreme. Our focus is on the extent to which the very title and four culturally-imbued other terms (i.e. *doină*, *horă*, *năframă*, *Muma Pădurilor*) resist translation in the English versions under consideration (1991, 1997, 2019, 2021).

HAKOBYAN Ani

Institute of Arts NAS RA, PhD in Art

LULLABY AS "WORLD OBSERVATION"

The lullaby, as a genre accompanying the function of guiding the child to sleep, is a universal phenomenon: lullabies are sung wherever there is birth and life. On the other hand, it is one of the genres distinguished by the traditional, typical musicality of each nation and expressing that typicality in "bright colors". Being a universal phenomenon, having many commonalities, at the same time, in fact, it is one of the symbols of the cultural identity of any nation. The reason, of course, is the "bridge" of dialogue between generations through the oral way of transmission of folk art, which was strong and unbreakable, especially during the period of active living of traditional art. As a result, the traditional setting provided a natural course of generational change, where a lullaby sung for one person became one sung by himself for the next generation.

It can be said that with the songs accompanying this function, the child gets to know the world and reality around him, therefore, the more conscious and pure the lullaby chosen by the caregiver, in the Armenian environment, mainly the child's mother, the stronger we will be against the challenges of the 21st century.

In connection with the latter, we will present the results of our studies and some suggestions, which we follow, we will be able to preserve the national face and type, which starts from the cradle.

MARTOLE Daniela

Stefan cel Mare University of Suceava, PhD in Philology

CULTURAL TRANSFER AND FOLKLORE. THE BALLAD OF THE WALLED-UP WIFE IN ROMANIA

Our research focuses on one of the most famous texts of the Romanian folklore, *The Ballad of the Walled-up Wife*, and its relationship with other similar versions in the Balkan area. The text deals with the theme of sacrifice by immurement for the sake of one's creation. A gifted mason, Manole, immures his beloved wife in the

walls of a church to keep them from collapsing during the night. In Romania, the ballad got into public attention at the middle of the 19th century and it immediately became one of the legitimizing national symbols. However, Jakob Grimm's translation of the Serbian version of the ballad into German put the text in the international spotlight. Our article aims to analyse the way in which the text of the ballad was transferred geographically, in different parts of the country, and in Europe, but also transgenerationally, from the 19th century onwards. At the same time, it focuses on the way in which national aspirations, as well as rigid national borders, prevent both the transfer of cultural items and their objective investigation by researchers in the field.

PARSADANYAN Siranush

Institute of Literature after M. Abeghian of NAS RA, PhD in Philology

TADEVOSYAN Tereza

Institute of Literature after M. Abeghian of NAS RA, PhD students

TRADITIONS ABOUT ST. GREGORY THE ILLUMINATOR AS A VALUABLE PART OF JOHANN SCHILTBERGER'S TRAVELOGUE⁴

The report is dedicated to the key value traditions in the travelogue of the German traveler Johann Schiltberger, which directly relate to Gregory the Illuminator, who played a major role in the spread of Christianity in Armenia.

The purpose of the report is to examine the stories about St. Gregory the Illuminator, which the German writer Johann Schiltberger wrote down during his stay in Armenia, later included in his travelogue and published.

The purpose of the report is to present the narratives of Schiltberger's travelogue of Gregory the Illuminator, who played a key role in the spread of Christianity in Armenia, and also in German sources in general, to compare them with Armenian sources, particularly with the same content of Agathangelos' Armenian history.

Historical-comparative, biographical, hermeneutic, mythological and comparative methods of literary text analysis were used during the study.

The modernity and scientific novelty of the report are due to the highlighting of Armenian and German literary connections and the identification of relationships.

⁴ The work was supported by the NAS RA within the framework of the "Young Scientists' Support Program" under the code 22-YSSS-013.

Summing up, we come to the conclusion that traditions about Gregory the Illuminator were widely spread in Armenia, along with the establishment of Christianity. Those traditions have received attention and interest from both Armenian and foreign historians, authors, creators. In Schiltberger's travelogue and in German-language literature in general, the image of Gregory the Illuminator is presented as a pioneer of the spread of Christianity in Armenia. As in Armenian literature, starting from the fifth century and throughout its development, in German-language literature, the image of the Enlightener is inseparable from the history of the spread of Christianity in Armenia.

KUMAR Devender

Banaras Hindu University, Phd in Philology

**CONTEXTUALIZING HARYANVI FOLK SONGS WITHIN
FOLKLORISTICS**

Haryana, one of the north-western states in India, is marked with its distinct topography, dialect and folk culture. Rooted in the agrarian, pastoral and military traditions, the Haryanvi society is basically patrilineal, patrilineal and patriarchal in its manner of organisation. Most of the Haryanvi women, traditionally taken as beasts of burden, are a peasant group whose economic activities are centred on farming and cattle breeding. This paper focuses on these women's folk songs as a folklore genre and attempts to contextualize them within the parameters of Folkloristics as a discipline.

HOULBROOK Ceri

University of Hertfordshire

**'DEAR SANTA': TRACING THE HISTORY
OF A FOLKLORIC CUSTOM**

This report traces the history of the folkloric custom of writing letters to Santa Claus and other Western personifications of Christmas. When did it start? Where is it practiced? What folklore surrounds it? And, through this custom, what can we learn about the beliefs and desires of children over the years and around the globe? Fortunately, enough of these letters found their way – via the North Pole,

of course – into archives, where they can be used to provide some insights and answer these questions.

McDOWALL Robert
Folklore Society

THE INFLUENCES OF FOLKORE ON ENGLISH LITERATURE

“Folklore, the lore (stories, customs, beliefs) of a group of people that is passed down generationally, usually by word of mouth. Traditionally, folklore refers to the oration of narratives in the form of a story. Contemporary folklore encompasses many forms of creative expression such as folk art, folk song and dance, legends, myths, children's rhymes, and proverbs. Folklore exhibits itself as a collection of narratives about the culture and people from which the narratives originate: folklore has an essential role in passing on a culture groups' traditions. This paper examines the themes of folklore as reflected in English Literature from the Geoffrey Chaucer to contemporary English Literature. The themes include common narrative images, words and symbols such as supernatural adversaries or helpers. They have tasks or quests to complete, and there is magic and marvels. They have common themes where the good are rewarded and the evil ones punished or true love will conquer any obstacle.”

GOGIASHVILI Elene
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, PhD in Philology

FAIRY-TALE ELEMENTS IN A TRADITIONAL GEORGIAN CHILDREN’S GAME

Traditional Georgian children’s games are linked with everyday life and at the same time represent different areas of Georgian folktales and myths. According to Georgian ethnological research, different layers of transmission times can be found in this children’s game. The contents of the games appear realistic and sometimes frightening but undoubtedly have a deeper historical truth content, although, of course, they have not remained unchanged. Through oral transmission, they have changed over time. With their internal and external features, the children’s games are similar to fairy tales:

1) Both are about the competition of the opposite sides and belong to some kind of entertainment.

2) Both the fairy tale and the game have their context and forms of existence. The fairy tale is a text that is told or fixed in writing, but the game is only actualized face-to-face.

There are also differences between the game and the fairy tale: The fairy tale has a certain composition with happy end. The game shows the performance, and it is not always possible to calculate in advance how the game will end. The same game can evoke very different reactions.

The paper deals with a certain Georgian children's game which contains the remnants of the idea of light and darkness, typical of the popular beliefs of the agrarian regions. There is also the special reference to the allegories of pre-Christian and Christian figures in addition to the overarching myth, conserved in children's games.

MATIKYAN Hasmik

Shirak Center for Armenological Studies NAS RA, PhD in Philology

VARDANYAN Armanush

Yerevan Komitas State Conservatory GB

MELIKSETYAN Aregnaz

Shirak Center for Armenological Studies NAS RA

AN INTERDISCIPLINARY STUDY OF KOMITAS' CHILDREN'S SONGS

(BASED ON SHIRAK'S CHILDREN'S SONGS)⁵

Among the musical legacy of the famous Armenian songwriter, composer Komitas, the simple and pure world of children's songs are noteworthy.

His songs are multi-genre and multi-content, and every Armenian, even a child can find songs and verses related to his/her daily life. His children's songs are no exception, which are full of lines describing/praising nature, animals, but Komitas does not just describe, he instills love for nature, for animals, for the just, simple and idyllic. Among the children's songs are "Lorik", "Partridge", "Jan Garnuk", "Hey my ball", "Zypik-zypik", "Go and see", "Wooden horse" and others.

In the report, in the frame of interdisciplinary study we examine Komitas' children's songs with special reference to songs in Shirak region.

⁵ The work was supported by the Science Committee of RA, in the frames of the research project №22YR-6B030.

ON MODERN MANIFESTATIONS OF ETHNOMUSICOLOGY

Ethnomusicology went through long stages of formation and was finally formed as an independent branch of science in the 19th century. Nowadays several fields of research are beginning to form within the framework of computer ethnomusicology:

1. Structural-analytical direction, which determines the structure of music, pitches, consonant sequences (in some polyphonic folk works), performance features, etc.
2. Comparative and historical direction, which aims to compare the melodies characteristic of different musical cultures, and as a result of their analysis to reveal the changes made during the historical development.
3. Expert direction, within the framework of which the search for prototypes of various melodies is carried out.

Despite its many advantages, computer ethnomusicology is not without certain problems. One of the main challenges is the need to balance modern computer methods with traditional musicological approaches. While digital tools can be incredibly useful for processing large amounts of musical data, they are no substitute for the insights that can be gained through direct involvement in fieldwork.

In addition to the mentioned, today efforts are being made to create more generalized systems, for example ethnomusicological digital libraries, which will allow researchers from different countries to find the material of interest to them. Such digitized music libraries have been created in England: "British Library Sound Archives", in the United States of America: "Smithsonian folkways", in Africa: "African Folkways". International Library of African music.

It should also be noted that computer ethnomusicology is a rapidly developing field and has great potential to revolutionize the understanding of traditional music studies.

**THE CHURCH'S ROLE IN THE SPIRITUAL
DEVELOPMENT AND EDUCATION OF CHILDREN**

Spiritual and moral education has a major influence on the establishment of children's personality. Speaking of the importance of religion in children's education, psychologists argue that Christianity focuses on moral rules which teach children values such as humility, patriotism, love for those they know well and most importantly love of God. More crucially, spiritual teaching allows to prevent a certain number of issues such as those concerning "Father-children" relations. These problems have made people uncomfortable and have become a salient topic in the contemporary era.

Undoubtedly, the Church holds a predominant role in developing the spiritual facet of children. As an institution which represents, defends, and spreads religion, the Church needs to be the "spiritual instructor" of people from childhood until they die. This research aims to reveal the characteristics of the Church's influence on the cultural and spiritual evolution of children thanks to the help of missionaries and cultural and educative projects.

MATIKYAN Hasmik

Shirak Center for Armenological Studies NAS RA, PhD in Philology

TUMASYAN Gohar

Shirak Center for Armenological Studies NAS RA

**MEMORY AS A KEY COMPONENT OF CHILDREN'S
FOLKLORE IN SHIRAK
(IN THE CONTEXT OF OTHER ETHNOGRAPHIC
REGIONS OF ARMENIA)**

The paper touches upon the study of memory as an important descriptor of children's folklore. Folklore materials travel by means of memory. In the frame of the research memory would be viewed from the perspective of interdisciplinary approach.

According to Swiss psychologist Carl Jung, the collective unconscious refers to the idea that a segment of the deepest unconscious mind is genetically inherited and not shaped by personal experience. Our aim is classify the traditional nursery rhymes that have some specific local attributes and local memeory and take a dive into the rhymes that are widespread in Armenia and are of univeral importance and are the cause of collective memory.

The study focuses on the collected and archival materials of Shirak region regarding children's traditional songs. For mirroring the value and importance of collective memory, we have analyzed folklore texts from three regions of Armenia: Shirak, Gegharqunik and Syuniq. The texts are examined both from structural and semantic angles.

PETROSYAN Lusine

Shirak Center for Armenological Studies NAS RA,
Shirak State University after M. Nalbandyan, PhD in History

ON THE SOCIO-ECONOMIC BASIS OF THE DUET "HODALLO JAN"

The subject of the article is the armenian folk song "Hodallo jan", more precisely the beginning of the song. The socio-economic basis of this folk song is revealed by its first and second lines: "Hodallo jan, hodallo jan, hodallo, / Pretty girl, sweet girl, dalallo". In the printed text, the words hodallo and dalallo are written in lower case letters. Apparently, this comes from the person who transmitted the song, to whom the meaning of these words was not clear. The article is written by the historical-comparative method, the materials include the Armenian folk song "Hodallo jan" and one of the proverbs, as well as a myth about the famous Sumerian-Akkadian deities Lahar and Ashnan and the biblical legend about brothers Abel and Cain. The object of our analysis was the words of the song hodallo and dalallo, derived from the same prototype as the words hotal/hotagh «shepherd boy» and dalar «green». The characters of Hodallo and Dalallo have parallels in the other West Asian (Sumero-Akkadian and ancient Hebrew) cultures. In our opinion, *Hodallo* and *Dalallo* are slightly modified successors of ancient social estates names used as personal names. Hodallo refers to a young man representing pastoralism, and Dalallo refers to a girl representing the plant world.

SAHAKYAN Karine

SCAS NAS RA

Shirak State University after M. Nalbandyan, PhD in Psychology

HOVHANNISYAN Roza

Shirak State University after M. Nalbandyan PhD in Psychology

ETHNIC MODELS AND STEREOTYPES IN CHILDREN'S SONGS AND GAMES

There are national and universal models of behavior that are remarkably manifested in children's songs and games. Universal stereotypes of behavior have their own characteristics at the level of each ethnic group.

In accordance with biological and psychological heredity, a number of forms of behavior that originated in games have travelled in our life sphere as a means of knowing the world. In games and games, we perform certain social roles that reflect the temperament of our ethnic group. Of course, in them the most significant types of ethnic behavior are stereotyped as primitive ways of thinking that contribute to the adaptation of the entire ethnic group. The child reflects his emotional attitude to the present moment through the game and games.

In all cases, games and songs, being the satisfaction of the spiritual needs of a person, in their initial motivation are addressed to the unborn child (for example, inventing different songs related to gender, using desire formulas, color division: blue-pink, etc.).

Stereotypical behavior is very old. Each new generation may have its own spiritual needs, giving a certain interpretation to the games and children's songs, which are regularly repeated in the course of historical and cultural development. It is noteworthy that even if the motive for creating a ritual formula is forgotten, each new generation has its own explanation and justification, which can sometimes be removed from the original text. The traditional template is a program and a model that manifests itself in the play behavior of an ethnic group. In games, in text manifestations, the traditional pattern-behavior connection is sometimes observed, in which there are also relations language-speech-code-communication-hidden behavior/implicit messages/explicit behavior. This means that all forms of stereotypical behavior - traditions, customs, socialization techniques, various forms of professional behavior - perform a self-protective function in a person's life and strengthen the child's ego.

Ethnic stereotypes, capable of resolving internal psychological conflicts of a person and expressed in the earliest songs (especially addressed to children or in their performance), represent a kind of social position, although very stable, but subject to constant change.

Ethnic stereotypes are closely related to ethnic self-esteem and psychographics of a person, which are quite impressive at the ethnic level.

In this report, we will consider children's play songs, recitations and ritual songs associated with certain play activities, children's songs for walking and bathing, their everyday function, methods of performance, features of the poetic structure of children's play songs. We shall describe the game and the gamer as a micro-model of the real life of the big world.

CONFERENCE PARTICIPATING ORGANIZATIONS

1. Shirak Center for Armenological Studies NAS RA
2. Institute of Art NAS RA
3. Institute of Literature after M. Abeghian of NAS RA
4. Stefan cel Mare University of Suceava
5. Yerevan Komitas State Conservatory GB
6. University of Hertfordshire, United Kingdom
7. Folkore Society, London
8. Banaras Hindu University
9. Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
10. Russian State Humanitarian University
11. Meghradzor Sports and Culture Center named after Samvel Muradyan
12. Shirak State University after M. Nalbandyan

Շապիկի նկարը՝ Ստեփան Մկրտչյանի,
նյութը՝ ակրիլ /ներշնչված Մ.Ավետիսյանի «Խնոցի» գործից: